YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT
Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

2026-YIL / IYUL / 7-SON, II-QISM

ISSN: 2992-8982
https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 2026-yil, iyul.
II-qism

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir oʻrinbosari:
Karimov Norboy Gʻaniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay’ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, Oʻzbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, Oʻzbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, “Nobel” mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a’zosi, Turkiya – Oʻzbekiston doʻstlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat Gʻafforovna, pedagogika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdugʻaniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Koʻnak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixoʻja oʻgʻli, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin oʻgʻli, Oʻzb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshligʻi
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining oʻrinbosari
Ochilov Farkhod, Oʻzb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshligʻi
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil oʻgʻli, texnika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), katta oʻqituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon oʻgʻli, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor oʻgʻli, TDIU katta oʻqituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra’no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor Genera's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:
""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali
O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

GERMANIYA VA XITOY TAJRIBASI ASOSIDA O‘ZBEKISTONNING YASHIL EKSPORT SALOHIYATINI OSHIRISH YO‘NALISHLARI....12
To‘xliyeva Gulrux Dovron qizi
Djurayeva Rano Abdullayevna

TASHKILOT MUVAFFAQIYATIDA XODIMLARNI BOSHQARISH VA KUCHLI JAMOANING O‘RNI....24
Abdullayeva Dinora Abduali qizi

YASHIL ISH O‘RINLARINING IQTISODIY AHAMIYATI VA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA SOHASIDA YASHIL ISH O‘RINLARI TASHKIL ETISH ISTIQBOLLARI....28
Rahmatova Nargizaxon A’zamxonovna
Atoyev Navro‘zbek Rinatovich

YO‘L XO‘JALIGI SOHASINI MOLIYALASHTIRISH HAMDA YO‘L AKTIVLARINI BOSHQARISHDA XALQARO TAJRIBA....35
Shikirov Feruz Boxodirovich

KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING INVESTITSIYALASH SAMARADORLIGIGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNI QIYOSIY TAHLILI....39
Jo‘rayeva Moxinur Axmadjon qizi

HUDUDLARNING QIYOSIY USTUNLIKLARI ASOSIDA YUQORI DAROMADLI ISH O‘RINLARINI YARATISH: “HUDUD–IXTISOSLASHUV–KASB–ISH BERUVCHI–DAROMAD” MODELI....49
Abdumukhtarov Anvarjon Akramjonovich

QURILISH XIZMATLARI KO‘RSATUVCHI KORXONALARNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI SHAKLLANTIRISH SSENARIYLARI....55
Mamadiyev Ahmad Ulashovich

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA O‘ZBEKISTON SANOAT KORXONALARIDA ISHLAB CHIQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING SOLIQ-BYUDJET MEXANIZMLARI....62
Shokirova Dildora Shoyim qizi

O‘ZBEKISTONDA AVTOMOBIL YO‘LLARI TARMOG‘INING HOZIRGI HOLATI VA YO‘L QURILISHI XIZMAT KO‘RSATISHINI RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI TAHLILI....66
Qurbonov Sharofiddin Xurramovich

ONLAYN VA SKORING TIZIMLARI ORQALI BERILADIGAN TEZKOR KREDITLARNI SUG‘URTALASHDAGI YANGI TENDENSIYALAR....73
Yusupov Ruslan Muxtarovich

ASSESSMENT MODEL FOR THE EFFECTIVENESS OF PUBLIC SERVICE TRANSFORMATION IN THE DIGITAL ECONOMY....81
An Kwangmin

BIRLIK DOIRADA ANALITIK FUNKSIYALAR UCHUN YUQORI TARTIBLI DIFFERENSIAL SUBKOORDINATSIYA VA SUPERORDINATSIYA XOSSALARI....87
Jabborov Nasridin Mirzoodilovich
Sadullayeva Gulasal Ulug‘bek qizi

SOLID PROPELLANT COMPOSITION AND ITS EFFECT ON THE LAUNCH PERFORMANCE OF MODEL ROCKETS....93
Karimov Mustafo Aminboevich
Berdiyev Usmon Tolib o‘g‘li

BANKLAR ORQALI KORXONALARNING INVESTITSIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISH: O‘ZBEKISTON TAJRIBASI....97
Gafurova Dilshoda Farxotovna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

ANALYSIS OF INVESTMENT ATTRACTION PRACTICES ACROSS ECONOMIC SECTORS 102
Tolqin Imomqulov
Ulugbek Turaqulov
INNOVATSION MEXANIZMLAR ASOSIDA O‘ZBEKISTONDA MIGRATSIYA JARAYONLARINI SAMARALI BOSHQARISH 105
Yoqubjon Toxirov
O‘ZBEKISTONDA ICHKI TURIZM XIZMATLARI BOZORINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA TARKIBIY TAHLILI 109
Muxtarov Botir Abdusattarovich
СТРУКТУРА ФОРМИРОВАНИЯ СТОИМОСТИ В ТЕКСТИЛЬНОЙ И ШВЕЙНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ УЗБЕКИСТАНА: СДВИГ ЭКСПОРТНОЙ СТРУКТУРЫ ОТ ПРЯЖИ К ГОТОВОЙ ПРОДУКЦИИ 114
Муниса Турдибаева
OILAVIY KORXONALARNI BOSHQARISHDA ULARNING IQTISODIY MEXANIZMIGA TA’SIR ETUVCHI OMILLARDAN FOYDALANISH TAHLILI 124
Sultonov Bobirmirzo Mavlonjon o‘g‘li
QURILISH MATERIALLARINI ISHLAB CHIQARUVCHI KORXONALARDA ISHLAB CHIQARISH HAJMINI OSHIRISH YO‘NALISHLARI 133
Toshpulatov Asronbek Mutalibovich
KICHIK BIZNES SOHASIGA INVESTITSIYALARNI JALB ETISHNING XORIJIY TAJRIBASI 139
Bolliyev Shamsiddin Tursunmamatovich
O‘QUV MARKAZLARI MISOLIDA ZAMONAVIY VA AN’ANAVIY MARKETINGNING AFZALLIKLARI VA KAMCHILIKLARI 143
Dilshodjon Khikmatov
РОЛЬ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО ФАКТОРА В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ФИНАНСОВ ЧЕРЕЗ ПОВЫШЕНИЕ ФИНАНСОВОЙ ГРАМОТНОСТИ НАСЕЛЕНИЯ 151
Тожихонов Жавохир Алимджанович
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI 157
Dadaboyeva Marg‘uba Mamasoliyevna
HUDUDIY SANOAT RIVOJI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING INSTITUTSIONAL VA IQTISODIY VOSITALARI HAMDA KORXONA MEXANIZMINI BAHOLASH USLUBIYOTI 164
Yusupova Nigina Djurayevna
O‘ZBEKISTONDA BOJXONA TO‘LOVLARINING DAVLAT BUDJETI DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI FISKAL AHAMIYATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI 169
Fayzullayev Farrux Sharofovich
АНАЛИЗ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА УЧАСТИЯ БАНКОВ В ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЕКТАХ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО АДАПТАЦИИ В НАЦИОНАЛЬНЫХ УСЛОВИЯХ УЗБЕКИСТАНА 178
Юлдашева Шохсанам Дилмурадовна
ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ УПРАВЛЕНИЯ В ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОЙ ЛОГИСТИКЕ (SMART LOGISTICS) 182
Мурадов Бахром Акрамжанович
Машарипов Масуд Нуможонович
ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ СТАНДАРТЫ КАК ДРАЙВЕР ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ТРАНСФЕРА: ВЛИЯНИЕ НА ЭКСПОРТНУЮ ПОЛИТИКУ РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАН 187
Тураева Сурия Тельмановна
Мерзаитова Хилола Наби кизи
TURIZM SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHDA BOJXONA XIZMATLARINI RAQAMLASHTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI 198
Ergashev Qobiljon Ernazarovich

TIJORAT BANKLARIDA RISKKA YO‘NALTIRILGAN ICHKI AUDITNI TASHKIL ETISHNING XALQARO STANDARTLAR BILAN INTEGRATSIYALASHGAN ALGORITMI 203
Narziyev Xayotjon Azamatovich
MOLIYAVIY INVESTITSIYALARNING QADRSIZLANISHINI KUTILAYOTGAN KREDIT ZARARLARI (ECL) MODELI ASOSIDA HISOBGA OLISH METODIKASI 210
Jumamurodov To‘libay Yeldashbayevich
UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR QADRSIZLANISHIDAN KO‘RILGAN ZARARLARNI TAN OLISH, TAQSIMLASH VA QAYTA TIKLASH OPERATSIYALARINING HISOB TA’MINOTINI TAKOMILLASHTIRISH 216
Fayzullayev Begzod Baxtiyor o‘g‘li
YENGIL SANOAT KORXONALARIDA ICHKI AUDIT XIZMATINI TASHKIL ETISHNING OPTIMAL MODELI VA FAOLIYATI SIFATINI BAHOLASH TIZIMI 222
Tojiyeva Shahlo Mahmatmurodovna
DAVLAT MOLIYAVIY NAZORATIDA «XAVF TAHLILI» TUSHUNCHASINING IQTISODIY MOHIYATI VA XAVFLARNI KOMPLEKS TASNIFLASH 229
G‘ayimov Abdumalik Norbekovich
DAVLAT XARIDLARI AUDITIDA MUHIMLIKNI (MATERIALLIKNI) ANIQLASH USLUBI 235
Rajabov Shuxrat Ismayilovich
DAVLAT SEKTORI ICHKI AUDITIDA MUHIMLILIK VA RISK DARAJALARINI ANIQLASH JARAYONLARINI RAQAMLASHTIRISH: BIG DATA VA MASHINAVIY O‘RGANISHGA ASOSLANGAN IT-AUDIT PLATFORMASI KONSEPSIYASI 241
Ismatillayev Baypo‘lat Xushvaqtovich
ICHKI AUDITNING GLOBAL STANDARTLARI TALABLARINI TIJORAT BANKLARI AMALIYOTIGA JORIY ETISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI 249
Ismailov Azizbek Madaminovich
AHOLI REAL DAROMADLARINI OSHIRISHNI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARI 258
Toshtemirov Shohruh Toshpo‘latovich
SUG‘URTA TASHKILOTLARIDA SUG‘URTA ISHINI YURITISH XARAJATLARI: TAHLIL VA ANALITIK HISOBNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 265
Murodov Habibullo Qodir o‘g‘li
NUKUS SHAHRI MISOLIDA MAHALLALARNING DEMOGRAFIK SIG‘IMI ASOSIDA LOKAL XIZMAT KO‘RSATISH OBYEKTLARINI NORMATIV LOYIHALASHTIRISHNING IQTISODIY ASOSLARI 273
Bauetdinov Berdaq Zinatdin o‘g‘li
OLIY TA’LIM MUASSASALARINING INSTITUTSIONAL MUSTAQILLIGI VA TASHKILIY SAMARADORLIGI O‘RTASIDAGI BOG‘LIQLIK 278
Berdiyev Sunnatullo Alikulovich
IQTISODIY O‘SISH VA EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA’MINLASHDA YASHIL FISKAL SIYOSATNI RIVOJLANTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI 283
Madaminova Maftuna Baxtiyor qizi
DAVLAT BUDJETIDA SOLIQ TUSHUMLARI O‘ZGARISHINING EKONOMETRIK TADQIQOTI (XORAZM VILOYATI MISOLIDA) 288
Suvanova Muxlisa Umar qizi
ENERGETIKA RESURSLARIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING IQTISODIY-MATEMATIK MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH 292
Masharipov Aziz Axmadjanovich
ENERGETIKA INFRATUZILMASI RIVOJLANISHINING HUDUD IQTISODIY O‘SISHIGA TA’SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH 297
Sadullayev Axmadjon Ikrom o‘g‘li

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

TOVAR YETKAZIB BERISH ZANJIRINI BOJXONA NAZORATI MAQSADLARIDA BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI VA ULARNING IQTISODIY SAMARADORLIGI 303
Kilichov Nazar Bafoyevich
Ergashev Qobiljon Ernazarovich

VINOCHILIK SANOATI KORXONALARIDA MOLIYAVIY HISOBOT AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 310
Botirov Lazizbek Botirovich

KATTA MA’LUMOTLAR ASOSIDA TURISTIK XIZMATLARGA BO‘LGAN TALABNI PROGNOZLASHNING IQTISODIY-MATEMATIK MODELINI ISHLAB CHIQISH 314
Temirov Elyor Iskandarovich

TIJORAT BANKLARIDA DEPOZIT BAZASI SAMARADORLIGINING IQTISODIY MOHIYATI 322
Marpatov Shavkat Mavlonxonovich

KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIGA AJRATILAYOTGAN BANK KREDITLARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH 328
Alijonov Ilyosbek Alijonovich

THE ECONOMIC CHARACTERISTICS OF NON-PERFORMING LOANS AND THEIR IMPLICATIONS FOR BANK OPERATIONAL EFFICIENCY 334
Rustamov Jonibek Ravshanbek o‘g‘li

IQTISODIY TARMOQLAR RIVOJIDA TIJORAT BANKLARINING INVESTITSION KREDITLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH 341
Zaynutdinov Bunyodjon Odiljon o‘g‘li

TASHQI SAVDONI BOZOR NAZARIYASI ASOSIDA MINTAQANING BARQAROR RIVOJLANISH OMILLARI 346
Dilnoza Ochilova Ismoil qizi

TO‘QIMACHILIK SANOATIDA INVESTITSION LOYIHALARNING SINERGIK SAMARALARINI BAHOLASH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH 351
Qurbonov Jasurbek Pozilovich

LOGISTIK TERMINALLAR FAOLIYATINI EKSPERT BAHOLASH USULI ASOSIDA TADQIQ ETISH 357
Zohidov Muhriddin G‘ofurjon o‘g‘li
Jumayev Sherzod Bahrom o‘g‘li

SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA XIZMATLAR SOHASINING IJTIMOIYIQTISODIY KO‘RSATKICHLARI VA HUDUDIY TAFOVUTLAR DARAJASI 367
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich
Sherzodova Diyora Sherzod qizi

QASHQADARYO VILOYATINING IJTIMOIYIQTISODIY OMILLARNING AHOLI FAROVONLIGIGA TA’SIRINI STATISTIK BAHOLASH 373
Maxmatqulova Hikoyat G‘iyosiddin qizi

DIGITAL NOMADS AND THE CHANGING FACE OF GLOBAL TOURISM 379
Sirojiddinova Shahrizoda Davronovna

O‘ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI BANK XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI 385
Sharipov Tohir Miraximovich

URGANCH JAMOAT TRANSPORTI YO‘NALISHLARINING MURAKKABLIK DARAJASINI BAHOLASH USLUBI 390
Abdullayeva Shahzodaxon Fazliddin qizi

AUDIT O‘TKAZISH USLUBIYOTINI KORXONANI HAYOTIY AYLANISH BOSQICHLARI TAHLILI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH: USLUBNING MOHIYATI 395
Muydinov Erkin Djamaldinovich

HUDUDLARNING IJTIMOIY-IQTISODIY RIVOJLANISHINI BOSHQARISHDA KLASTERLARNI SHAKLLANTIRISHNING AHAMIYATI 399
Raximov Jo‘rabek Raximovich
MINTAQA IQTISODIYOTINI INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI 405
Mahmatrayimov Shahzod
HUDUDLAR IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISH JARAYONLARIDA RAHBAR KADRLAR SAMARADORLIGINI BAHOLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH 410
Bekchanov Davron Masharipovich
O‘ZBEKISTON TASHQI SIYOSATIDA KO‘P VEKTORLILIK: XITOY, ROSSIYA VA G‘ARB O‘RTASIDA MUVOZANATNI TA’MINLASH STRATEGIYASI 419
Omonova Maxliyo
Haydarova Malika
QISHLOQ XO‘JALIGIDA INNOVATSIYALARNI JORIY ETISHNING ILMIY-USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI 423
Djalalova Durdona Dilshodbekovna
QURILISHDAGI IQTISODIY TEJAMKORLIK ASOSIDA LEGO G‘ISHT MATERIALLARINI TAHLIL QILISH 427
Askarov Xasanjon
RIVOJLANGAN DAVLATLARDA YER VA SUV RESURSLARINI INTEGRATSIYALASHGAN BOSHQARISH TAJRIBASI 432
Matkarimov Mansur
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING INNOVATSION RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI 439
Madrakhimov Kakhramon
Vaisov Dilshod Ibodullayevich
THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON THE GLOBAL LABOR MARKET 445
Rahmatova Nargizaxon A’zamxonovna
Xamrayeva Sevinch Ikromjonovna
ROBOTLASHTIRISHNING MEHNAT BOZORIGA TA’SIRI: ISH O‘RINLARINING QISQARISHI YOKI YANGI KASBLAR TRANSFORMATSIYASI 451
Usmonov Farrux Furqatovich
Azimov Mirsaid Salimovich
TASHQI IQTISODIY FAOLIYATDA NOTARIF CHORALARNI QO‘LLASHDA XAVFNI BOSHQARISH TIZIMININING O‘RNI VA AHAMIYATI 456
Muzaffarov Azimjon Ashraf o‘g‘li
EXAMINING LEADERSHIP DIFFERENCES BETWEEN FEMALE AND MALE MANAGERS 460
Dilafruz Kuchkorova
ISHLAB CHIQARISH KORXONALARIDA UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR HISOBINI MHXS (MOLIYAVIY HISOBNING XALQARO STANDARTI) TALABLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH 468
Abdimurodov Baxrom Ochilovich
O‘ZBEKISTON SHAROITIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI 473
Abdukarimova Muslima Abduaziz qizi
HUDUDLARDA TURIZMNI IMMERSIV TAJRIBALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 477
Kasimova Yulduz Baxtiyorovna
DAVLAT TIBBIY SUG‘URTASIDA STRATEGIK XARID: PASSIV MOLIYALASHTIRISHDAN STRATEGIK XARIDGA O‘TISHNING NAZARIY ASOSLARI 485
Kilichev Fazliddin Usmanovich
ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО БИЗНЕСА В РЕГИОНАХ УЗБЕКИСТАНА 493
Шадманова Мадинахон Омонулла кизи

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

ОТ УПРАВЛЕНИЯ МЕРОПРИЯТИЯМИ К УПРАВЛЕНИЮ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМ КАПИТАЛОМ: DATA-INFORMED МОДЕЛЬ ОРГАНИЗАЦИИ ВНЕАУДИТОРНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УНИВЕРСИТЕТАХ УЗБЕКИСТАНА 501

Сабиров Алишер Саибович

ИЗУЧЕНИЕ БЮДЖЕТИРОВАНИЯ И КОНТРОЛЯ В ПРОЦЕССЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА В ООО «SATURN METAL» 509

Мусаева Шоира Азимовна

O'ZBEKISTON IQLIM SHAROITIDA DONADOR O'G'ITLARDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI QISHLOQ XO'JALIGI ISHLAB CHIQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH 518

Boltayev Baxriddin

O'ZBEKISTON SHAROITIDA ZAMONAVIY TURIZM TALABLARIGA MOS TURISTIK RESURSLAR SALOHIYATI 525

Suyunov Alijon

BOSHQARUV MEXANIZMLARING RAQOBAT STRATEGIYASI BILAN O'ZARO BOG'LIQLIGI 530

Islomov Shuhrat Ma'rufjonovich

Nabiyeva Zumrad Zafarovna

BOSHQARUV MEXANIZMLARING RAQOBAT STRATEGIYASI BILAN O‘ZARO BOG‘LIQLIGI

Islomov Shuhrat Ma’rufjonovich
Toshkent Kimyo xalqaro universiteti
Iqtisodiyot kafedrasi mudiri, dotsent.

Nabiyeva Zumrad Zafarovna
Toshkent Kimyo xalqaro universiteti magistranti
E-mail: nzzuzb@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada boshqaruv mexanizmlarining nazariy asoslari hamda ularning korxona raqobat strategiyasi bilan o‘zaro bog‘liqligi ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqot davomida boshqaruvning asosiy funksiyalari – strategik rejalashtirish, tashkillashtirish, rag‘batlantirish va nazoratning korxona raqobatbardoshligini ta’minlashdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish orqali raqobat strategiyasini samarali amalga oshirishga xizmat qiluvchi ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: boshqaruv mexanizmlari, raqobat strategiyasi, strategik rejalashtirish, tashkiliy tuzilma, nazorat va monitoring, rag‘batlantirish tizimi, ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish, narx bo‘yicha yetakchilik strategiyasi, sifat bo‘yicha yetakchilik strategiyasi, resurslarni boshqarish, logistika va ta’minot, tejamkorlik madaniyati, bozor segmentlari, samaradorlik ko‘rsatkichlari, strategiya va boshqaruv uyg‘unligi.

Аннотация. В статье проведён научный анализ теоретических основ механизмов управления и их взаимосвязи с конкурентной стратегией предприятия. В ходе исследования раскрыта роль основных функций управления — стратегического планирования, организации, мотивации и контроля — в обеспечении конкурентоспособности предприятия. Кроме того, разработаны научно-практические рекомендации, направленные на совершенствование механизмов управления и эффективную реализацию конкурентной стратегии.

Ключевые слова: механизмы управления, конкурентная стратегия, стратегическое планирование, организационная структура, контроль и мониторинг, система мотивации, оптимизация производственных процессов, стратегия лидерства по издержкам, стратегия лидерства по качеству, управление ресурсами, логистика и снабжение, культура бережливости, рыночные сегменты, показатели эффективности, взаимосвязь стратегии и управления.

Abstract. This article examines the theoretical foundations of management mechanisms and their relationship with an enterprise’s competitive strategy. The study highlights the role of the core management functions—strategic planning, organizing, motivation, and control—in ensuring enterprise competitiveness. In addition, scientific and practical recommendations are proposed to improve management mechanisms and enhance the effective implementation of competitive strategies.

Keywords: management mechanisms, competitive strategy, strategic planning, organizational structure, control and monitoring, motivation system, production process optimization, cost leadership strategy, quality leadership strategy, resource management, logistics and supply chain, lean culture, market segments, performance indicators, strategy–management alignment.

KIRISH

Hozirgi globallashuv sharoitida iqtisodiy tizimlarning barqaror rivojlanishi va korxonalar raqobatbardoshligini ta’minlashda boshqaruv mexanizmlarining samaradorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, boshqaruv mexanizmlarining raqobat strategiyasi bilan o‘zaro uyg‘unligi korxonalarning bozordagi o‘rnini mustahkamlash, resurslardan oqilona foydalanish va strategik rivojlanishni ta’minlashda asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Oʻzbekiston Respublikasida soʻnggi yillarda Prezident Shavkat Mirziyoyev rahbarligida iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, tadbirkorlikni rivojlantirish va raqobat muhitini yaxshilash boʻyicha keng koʻlamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, "Yangi Oʻzbekiston" taraqqiyot strategiyasi doirasida davlat boshqaruvi tizimini takomillashtirish, iqtisodiyotda erkin raqobatni taʼminlash hamda korxonalarning samarali boshqaruv mexanizmlarini joriy etish ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilangan.

Shuningdek, Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev tomonidan PF-60-son Farmonda iqtisodiyotni liberallashtirish, boshqaruv tizimlarini raqamlashtirish va korxonalar raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar belgilangan. Bu esa korxonalarda zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini joriy etish orqali raqobat strategiyalarini samarali amalga oshirish imkonini yaratadi.

Bundan tashqari, PF-6079-son Farmon asosida iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, boshqaruv jarayonlarini avtomatlashtirish va innovatsion yondashuvlarni qoʻllash orqali korxonalarning raqobat ustunligini oshirish nazarda tutilgan. Ushbu jarayonlar boshqaruv mexanizmlarining strategik qarorlar qabul qilishdagi rolini yanada kuchaytiradi.

Shuningdek, Oʻzbekiston Respublikasining "Raqobat toʻgʻrisida"gi Qonuni iqtisodiyotda sogʻlom raqobat muhitini shakllantirish, monopoliyaga yoʻl qoʻymaslik va bozor subyektlari uchun teng sharoit yaratishga xizmat qiladi. Bu esa korxonalar uchun samarali raqobat strategiyalarini ishlab chiqishda muhim huquqiy asos boʻlib hisoblanadi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, boshqaruv mexanizmlarining raqobat strategiyasi bilan oʻzaro bogʻliqligini ilmiy jihatdan oʻrganish, ularning samaradorligini oshirish yoʻllarini aniqlash hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Boshqaruv mexanizmlari va raqobat strategiyasi oʻrtasidagi oʻzaro bogʻliqlik zamonaviy menejment fanining eng muhim yoʻnalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu masala koʻplab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan oʻrganilgan boʻlib, ularning ilmiy qarashlari korxona strategik rivojlanishining nazariy asoslarini shakllantiradi.

Michael E. Porter oʻzining "Competitive Strategy" asarida korxonalarning raqobat ustunligi ularning ichki boshqaruv tizimi va bozor strategiyasi uygʻunligiga bogʻliqligini asoslab bergan. Porterga koʻra, samarali boshqaruv mexanizmlari (xarajatlarni nazorat qilish, differensiallash va fokus strategiya) raqobat ustunligini taʼminlovchi asosiy omillardir[1].

Henry Mintzberg esa strategiyani faqat reja emas, balki boshqaruv jarayonlari va tashkiliy mexanizmlar majmui sifatida talqin qiladi[2]. Uning fikricha, real strategiya korxona ichidagi boshqaruv qarorlari va amaliy harakatlar orqali shakllanadi[3].

Igor Ansoff strategik boshqaruvni korxonaning tashqi muhitga moslashuvi va ichki boshqaruv tizimining integratsiyasi sifatida koʻradi. U raqobat strategiyasini shakllantirishda boshqaruv mexanizmlarining moslashuvchanligi muhimligini taʼkidlaydi[4].

Peter Drucker esa boshqaruvni korxona samaradorligining asosiy omili sifatida koʻrib, "samarali boshqaruv — raqobatbardoshlikning asosi" degan gʻoyani ilgari suradi[5].

Jay Barney resurslarga asoslangan yondashuvda korxonaning ichki resurslari va boshqaruv mexanizmlari raqobat ustunligini shakllantirishda hal qiluvchi rol oʻynashini isbotlaydi[6].

Mahalliy va MDH olimlaridan Ansoff Igor (rus maktabi talqini) va boshqa tadqiqotchilar korxonalarda strategik boshqaruv tizimlarini takomillashtirish, innovatsion yondashuvlarni joriy etish va raqobat muhitiga moslashish masalalarini oʻrganib kelmoqdalar.

Yuqoridagi ilmiy qarashlar tahlili shuni koʻrsatadiki, boshqaruv mexanizmlari va raqobat strategiyasi oʻzaro uzviy bogʻliq boʻlib, samarali boshqaruv tizimisiz raqobat ustunligiga erishish mumkin emas.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolada tizimli tahlil, guruhlash, induksiya va deduksiya, statistik va qiyosiy tahlil, abstrakt-mantiqiy yondashuv kabi usullardan foydalanilgan.

---

1 Porter, M. E. Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors New York: Free Press, 1980.
2 Mintzberg, H. Strategy Safari: A Guided Tour Through the Wilds of Strategic Management New York: Free Press, 2009. 6–30-betlar (strategiya va boshqaruv jarayoni)
3 Porter, M. E. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance New York: Free Press, 1985. 11–38-betlar (boshqaruv va qiymat zanjiri modeli)
4 Ansoff, H. I. Corporate Strategy London: Penguin Books, 1987. 40–70-betlar (strategik rejalashtirish modeli)
5 Drucker, P. F. The Practice of Management New York: Harper & Row, 1954. 20–150-betlar (boshqaruv samaradorligi)
6 Barney, J. B. Gaining and Sustaining Competitive Advantage Boston: Pearson, 2013. 55–90-betlar (resurslarga asoslangan nazariya)

TAHLIL VA NATIJALAR

Boshqaruv mexanizmlari va raqobat strategiyasi oʻzaro uzviy bogʻliq boʻlib, ular bir-birini toʻldiradi: boshqaruv tizimi strategiyani amaliyotga tatbiq etadi, strategiya esa ushbu tizimning yoʻnalishi va asosiy tamoyillarini belgilab beradi.

Boshqaruv mexanizmlarining mohiyati. Boshqaruv mexanizmlari — bu tashkilot oʻz oldiga qoʻygan maqsadlarga erishishi uchun foydalanadigan usullar, tashkiliy tuzilmalar, jarayonlar va vositalar majmuasidir. Unga rejalashtirish, muvofiqlashtirish, nazorat, ragʻbatlantirish hamda axborot tizimlari kiradi. Ushbu mexanizmlar korxona ichidagi barcha boʻlimlar faoliyatining uygʻunligini taʼminlab, qarorlar qabul qilish jarayonini samarali tashkil etadi va tashqi muhitdagi oʻzgarishlarga moslashishga yordam beradi.

Masalan, ishlab chiqarish jarayonida aniq nazorat tizimi va rejalashtirish orqali xomashyo sarfi kamayadi, ishlab chiqarish samaradorligi oshadi va mahsulot sifatining barqarorligi taʼminlanadi.

Raqobat strategiyasining ahamiyati. Raqobat strategiyasi — bu korxonaning bozorda mustahkam oʻrin egallashi va raqobat ustunligini qoʻlga kiritishga qaratilgan umumiy harakatlar yoʻnalishidir. U narx, sifat, xizmat koʻrsatish darajasi, innovatsiyalar kabi omillar orqali shakllanadi. Strategiya korxonaning qaysi bozor segmentlarida faoliyat yuritishini, qaysi resurslarga eʼtibor qaratishini hamda mijozlar va hamkorlar bilan qanday munosabat oʻrnatishini belgilaydi.

Masalan, narx boʻyicha yetakchilik strategiyasida boshqaruv mexanizmlari xarajatlarni minimallashtirishga qaratiladi, sifat boʻyicha yetakchilik strategiyasida esa boshqaruv xodimlar malakasini oshirish va sifat nazoratiga eʼtibor qaratadi.

Ularning oʻzaro bogʻliqligi.

1. Strategiya — boshqaruv tizimini yoʻnaltiruvchi omil. Raqobat strategiyasi korxonaning asosiy maqsadlari, ustuvor yoʻnalishlari va samaradorlik koʻrsatkichlarini belgilab beradi. Shu asosda boshqaruv mexanizmlari — rejalashtirish, budjetlashtirish va nazorat tizimlari shakllantiriladi. Strategiyada yuz beradigan har qanday oʻzgarish boshqaruv tizimini ham mos ravishda qayta tashkil etishni talab qiladi.

2. Boshqaruv mexanizmlari — strategiyani amalga oshirish vositasi. Boshqaruv mexanizmlari strategik qarorlarni aniq amaliy harakatlarga aylantiradi. Ular resurslarni oqilona taqsimlaydi, boʻlimlar faoliyatini muvofiqlashtiradi, rejalarning bajarilishini nazorat qiladi va zarur hollarda tuzatishlar kiritadi. Samarali boshqaruvsiz har qanday strategiya faqat nazariy gʻoya boʻlib qoladi.

3. Oʻzaro moslashuv va uygʻunlik. Zamonaviy raqobat sharoitida boshqaruv tizimi moslashuvchan va tezkor boʻlishi zarur. Bu korxonaga bozordagi oʻzgarishlarga tez javob berish va strategiyani doimiy ravishda takomillashtirib borish imkonini beradi. Shu bilan birga, strategiya ham boshqaruv tizimining real imkoniyatlari asosida shakllanadi.

Misol: Agar korxona “sifat boʻyicha yetakchilik” strategiyasini tanlasa, boshqaruv mexanizmlari texnologiyalar va inson kapitaliga investitsiyalarni oshirishga yoʻnaltiriladi, sifat nazorati kuchaytiriladi hamda xodimlar malakasini muntazam oshirish yoʻlga qoʻyiladi.

Demak, raqobat strategiyasi va boshqaruv mexanizmlari yagona tizim sifatida faoliyat yuritadi: strategiya rivojlanish yoʻnalishini belgilaydi, boshqaruv esa uni samarali amalga oshirishni taʼminlaydi.

Zamonaviy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi bevosita raqamli texnologiyalarni joriy etish va ulardan oqilona foydalanish bilan bogʻliq. Raqamli iqtisodiyot — bu iqtisodiy faoliyatning barcha bosqichlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishga asoslangan yangi iqtisodiy tizim boʻlib, u ishlab chiqarishdan tortib isteʼmol, taqsimot va boshqaruvgacha boʻlgan jarayonlarni raqamlashtirish orqali optimallashtirishni nazarda tutadi.

Bu sharoitda menejment strategiyalarining qayta koʻrib chiqilishi va transformatsiyalanishi zarurati yuzaga kelmoqda.

Anʼanaviy menejment yondashuvlari tobora raqamli iqtisodiyot talablari oldida samarasiz boʻlib bormoqda. Global raqamli oʻzgarishlar tashkilotlarni tez va aniq qarorlar qabul qilishga, mijozlar ehtiyojlariga real vaqt rejimida javob qaytarishga, shuningdek, innovatsion gʻoyalarni tezkor joriy etishga majbur qilmoqda. Shu bois zamonaviy menejment strategiyalari quyidagi tamoyillarga asoslanmoqda (1-jadval):

- Maʼlumotlarga asoslangan qaror qabul qilish (data-driven decision making);
- Moslashuvchan boshqaruv tizimi (agile management);
- Innovatsiyalarni doimiy joriy etish (continuous innovation);
- Texnologik integratsiya (AI, IoT, Big Data).

1-jadval
Raqamli iqtisodiyotda qo'llaniladigan asosiy menejment strategiyalari[7]

№	Strategiya nomi	Mazmuni	Asosiy xususiyatlari	Qo'llanilish doirasi
1	Raqamli transformatsiya strategiyasi	Barcha biznes jarayonlarni raqamlashtirish orqali samara-dorlikka erishish.	Texnologik modernizatsiya Jarayonlarni avtomatlashtirish	Bank, sanoat, sog'liqni saqlash
2	Agile menejment (moslashuvchanlik)	Tezkor, kichik guruhlar orqali mosla- shuvchan boshqa-ruvni ta'minlash.	Tez qaror qabul qilish Doimiy tako-millashtirish	IT kompaniyalar, startaplar, konsalting
3	Ma'lumotlarga asoslangan strategiya	Big Data va analitik vositalar asosida qaror qabul qilish.	Real vaqt rejimida tahlil Raqamli monitoring	Marketing, chakana savdo, logistika
4	Platformali biznes modeli	O'z mahsulot va xizmatlarini raqamli platformalar orqali taklif qilish.	Ikkilamchi foydalanuvchilar Raqamli inter-feyslar	E-commer-ce, servis sektori (Uber, Amazon)
5	Innovatsion menejment strategiyasi	Yangi texnologiyalar asosida raqobatbardoshlikni ta'minlash.	Ilg'or texnologiyalar Tadqiqot va tajriba asosidagi yondashuv	Telekom, energetika, ishlab chiqarish
6	Mijozga yo'naltirilgan strategiya	Sun'iy intellekt orqali mijoz ehtiyojlarini oldindan aniqlash.	Personalizatsiya Mijozga mos mahsulot dizayni	Xizmat ko'rsatish, elektron savdo
7	Raqamli barqarorlik strategiyasi	Kiberxavfsizlik, uzluksizlik va barqaror IT infratuzilma yaratish.	Zaxira tizimlari Xavflarni bashoratlash	Moliyaviy sektor, davlat boshqaruvi

Raqamli iqtisodiyot sharoitida menejment strategiyalari tashkilotlarning innovatsion rivojlanishini, raqobatbardoshligini va barqarorligini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Yuqoridagi tahlil shuni ko'rsatadiki, raqamli transformatsiya jarayonida qo'llanilayotgan strategiyalar bir-biridan farqli yondashuvlarga ega bo'lsa-da, ularning barchasi yagona maqsadga — tashkilotning samaradorligini oshirish va bozor talablariga tezkor moslashuvni ta'minlashga yo'naltirilgan. Xususan, raqamli transformatsiya strategiyasi orqali an'anaviy jarayonlar avtomatlashtirilib, raqamli infratuzilma shakllantirilmoqda, agile menejment yondashuvi esa tashkilotlar faoliyatida moslashuvchanlik va tezkorlikni kuchaytiradi, ma'lumotlarga asoslangan strategiyalar

7 Muallif ishlanmasi

raqamli iqtisodiyotda ma'lumotlar tahlilining qaror qabul qilishdagi asosiy manbaga aylanganini ko'rsatmoqda, platformali modellarning rivojlanishi esa yangi raqamli ekotizimlar yuzaga kelishiga zamin yaratmoqda, innovatsion menejment esa ilg'or texnologiyalarni joriy qilish orqali raqobatbardoshlikni mustahkamlashga xizmat qilmoqda, mijozga yo'naltirilgan strategiyalar foydalanuvchi ehtiyojlarini aniqlash orqali xizmat va mahsulot sifatini oshiradi, raqamli barqarorlik strategiyalari esa tashkilot xavfsizligi va uzluksiz faoliyat yuritishida muhim rol o'ynaydi.

Shunday qilib, raqamli iqtisodiyotda menejment strategiyalarini muvaffaqiyatli amalga oshirish korxonalardan nafaqat texnologik tayyorgarlikni, balki yuksak boshqaruv kompetensiyalarini, moslashuvchanlikni va doimiy yangilikka intilishni talab etadi. Bu esa nafaqat iqtisodiy o'sish, balki global raqobatga bardosh bera oladigan yangi avlod tashkilotlarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Har bir tashkilot raqamli transformatsiyani amalga oshirishda o'z strategiyasini belgilashi lozim. Raqamli sharoitda keng tarqalgan strategik yondashuvlarga quyidagilar kiradi:

- Raqamli transformatsiya strategiyasi — bu korxonaning barcha faoliyat sohalarini raqamli texnologiyalar asosida qayta tashkil etish yo'nalishi;
- Platformali biznes modeli strategiyasi — xizmat va mahsulotlarni raqamli platformalar (masalan, Amazon, Alibaba) orqali taklif qilish;
- Mijozga yo'naltirilgan strategiyalar (customer-centric approach) — sun'iy intellekt, tahliliy tizimlar orqali mijoz ehtiyojlarini oldindan bashorat qilish.
- Strategiyalarni amalda qo'llash samarali mexanizmlarni talab qiladi. Quyidagi mexanizmlar muhim rol o'ynaydi:
- Raqamli infratuzilmani yaratish: yuqori tezlikdagi internet, bulutli serverlar, avtomatlashtirilgan dasturlar va CRM tizimlari orqali tashkilotlarning raqamli tayyorgarligini oshirish;
- Xodimlarni raqamli kompetensiyalar asosida qayta tayyorlash: zamonaviy menejment strategiyalarini amalga oshirishda inson kapitali yetakchi omildir;
- Innovatsion loyihalar asosida eksperimentlar o'tkazish (pilot projects): yangi texnologiyalarni kichik hajmda sinab ko'rish va ularning natijalari asosida keng joriy etish;
- Raqamli risklarni boshqarish tizimlarini joriy qilish: kiberxavfsizlik, ma'lumotlar maxfiyligi va texnologik uzilishlar holatlarini oldindan boshqarish.

O'zbekistonda "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi asosida bir qator sohalar raqamlashtirilmoqda. Davlat sektorida "my.gov.uz", "openbudget.uz" kabi platformalar orqali boshqaruvning ochiqligi va samaradorligi oshirilmoqda. Shu bilan birga, xususiy sektorda ham korporativ boshqaruvda ERP, CRM, HRM kabi tizimlar joriy etilmoqda. Misol uchun, "IT Park" rezidentlari tomonidan ishlab chiqilayotgan axborot tizimlari yirik korxonalar faoliyatining raqamli transformatsiyasini jadallashtirmoqda. Bu esa raqamli menejment strategiyalarining bevosita milliy iqtisodiyotda qo'llanishiga asos bo'lib xizmat qilmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Raqamli iqtisodiyotning shakllanishi va taraqqiyoti natijasida korxonalar va tashkilotlar faoliyatida menejment strategiyalarining mazmuni, yondashuvlari va qo'llanilish mexanizmlari tubdan o'zgarib bormoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatmoqdaki, an'anaviy boshqaruv uslublari endilikda global raqamli muhit talablariga javob bera olmaydi, shuning uchun zamonaviy menejment strategiyalari innovatsion, moslashuvchan va ma'lumotlarga asoslangan bo'lishi zarur.

Maqolada tahlil qilingan asosiy strategiyalar — raqamli transformatsiya, moslashuvchan (agile) menejment, platformali biznes modellari, mijozga yo'naltirilgan va innovatsion yondashuvlar — barchasi tashkilotlarga tezkor, raqobatbardosh va texnologik jihatdan rivojlangan faoliyat yuritish imkonini beradi. Shu bilan birga, ushbu strategiyalarni amalda muvaffaqiyatli joriy qilish uchun zarur bo'lgan mexanizmlar — raqamli infratuzilma, kadrlar salohiyati, axborot xavfsizligi va eksperiment asosidagi boshqaruv loyihalari — doimiy rivojlanishni talab qiladi.

O'zbekiston sharoitida raqamli iqtisodiyotni shakllantirishga qaratilgan davlat siyosati va institutsional tashabbuslar ushbu strategiyalarni joriy etish uchun qulay sharoit yaratmoqda. Biroq strategik boshqaruvning samaradorligini ta'minlash uchun korxona va tashkilotlar tomonidan aniq raqamli yo'nalishlar, innovatsion texnologiyalarni tanlash va ularni moslashtirilgan holda amaliyotga joriy qilish mexanizmlarini chuqur ishlab chiqish zarur.

Mazkur tadqiqot natijalariga asoslanib, quyidagi tavsiyalar beriladi:

- Korxonalarda strategik rejalashtirishga raqamli komponentlarni integratsiyalash;
- Kadrlar salohiyatini oshirish uchun raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish;
- Raqamli texnologiyalarni sinov asosida joriy etish orqali qarorlar samaradorligini oshirish;

● Axborot xavfsizligi va barqaror IT infratuzilmani rivojlantirish.

Shunday qilib, raqamli iqtisodiyot sharoitida samarali menejment strategiyalaridan foydalanish korxonaning raqobatbardoshligini oshirishda, bozordagi o‘z mavqeini mustahkamlashda va innovatsion taraqqiyotga erishishda hal qiluvchi omil hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi “*2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”* **PF-60-son Farmon. https://lex.uz/ru/docs/-5841063**
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti rasmiy veb-sayti. (2023). *Davlat boshqaruvi va strategik rivojlanish yo‘nalishlari*. https://www.president.uz
3. O‘zbekiston Milliy axborot agentligi. (2023). *Raqamli iqtisodiyot va strategik boshqaruv rivoji haqida*. https://uza.uz
4. Porter, M. E. (1985). *Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance*. Free Press.
5. Porter, M. E. (1980). *Competitive strategy: Techniques for analyzing industries and competitors*. Free Press.
6. Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Pearson.
7. Drucker, P. F. (2008). *Management*. HarperCollins Publishers.
8. Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management, 17*(1), 99–120.
9. Ansoff, H. I. (1987). *Corporate strategy*. McGraw-Hill.
10. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti rasmiy veb-sayti. (2023). *Davlat boshqaruvi va strategik rivojlanish masalalari*. https://www.president.uz
11. O‘zbekiston Milliy axborot agentligi. (2023). *Iqtisodiy islohotlar va strategik rivojlanish*. https://uza.uz
12. Grant, R. M. (2019). *Contemporary strategy analysis* (10th ed.). Wiley.

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 7/2

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz